

mokslas • menas literatūra

DRAUGAS

ANTRJO DALIS / 1979 METAI

KOVO MĖN. 31 D. / MARCH 31, 1979

PART TWO — Nr. 76 (13)

Šiame numery:

Vietoje polemikos su Jonu Aniū.
Rašytojo Antano Vaičiulio pokalbis
su rašytoju Marium Katiliškiu.
Kodėl vienas Obelinis,
o kitas Jablonskis?
Vlado Šlaito naujesieji eilėraščiai.
Praktiškai samprotaujantis poetas.
Studija apie Naujosios Anglijos
lietuvių parapijas.
I Sibirą išvežtųjų sąrašas.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

Kertinė Parasė

Vietoje polemikos su Jonu Aniū

Joną Aniū man yra tekę pažinti. Syk Lietuvos Mokslų akademijos kavinaitėje net esame gėrę su juo kavą. Žinojau, kad viena iš jo profesijų — skaityti išėjusių spaudą. Ta privilegija Lietuvoje suteikiama nedaugeliui asmenų, kurie paprastai turi dar ir kitų, plačiau neskelbiamų profesijų. Tada paklausiau, kodėl būdu Aniū gauna *Draugą*, ir kitas išėjusių laikraščius: nejaugi prenumeruoja? Jis mandagiai atsakė, jog prenumeruoti tu laikraščius negali, tačiau atitinkami tarybiniai darbuotojai juos atsunkia iš Amerikos ir uždarą partinė biblioteką. Visa tai buvo jau seniai. Nemaniau, kad Jonas Aniū toje uždarose bibliotekose gaus pasiskaityti ir mano paties tekstų. Dabar jis parašė ilgą straipnį *Literatūroje ir mene*, kur liečia ir naujausius išėjusius.

Gintytis su Jonu Aniū būtų beprasmiška. Gintytis su savarankiška žmonėmis, tuo tarpu Aniū yra partijos funkcionierius. Partija nutarė kelti sąlyką įrodyti, jog emigracijos kultūrinis gyvenimas miršta. Tai įrodinėjama kasmet. Jau vien iš to nesunku suprasti, kad emigracija kultūriškai tebėra gyva. Kasmet Aniū arba kas nors iš jo panašus peržiūri išėjusių spaudą ir prirankioja kiek galima liūdnesnių citatų. Jeigu Lietuvos skaitytojai galėtų, kaip Aniū, naudotis uždaromis bibliotekomis, jie sudarytų kitoki, žymiai platesnį ir nevienpusišką emigracijos gyvenimo vaizdą. Štai šio funkcionierio ir bijo. O juk skaitytojas vis tiek jais netiki. Jis dažniausiai supranta juos straipsnius ir knygas atvirkščiai. Jis žino apie daugybę rimtų išėjusių menininkų ir mastytojų, jais domisi, kartais net rizikuodamas karjera arba laisve.

Tai gi aš nesiginčiju su Aniū. Savo klaidingų ar vienpusiškų tvirtinimų jis vis tiek neatitaisys. Tai jam nepridera pagal rangą. Antra vertus, daugumos skaitytojų Aniū vis vien nepaveikia ar paveikia partijai nepageidaujama linkme. Tačiau turiu teisę ir net pareigą išaiškinti klaidingą informaciją, kuri liečia mano patį. Mielai padaryčiau tai per *Literatūrą ir meną*. Bet kadangi tati mažai tikėtina, darau tai per radiją ir *Draugo* kultūrinį priedą. Jonas Aniū perskaitys mano atsakymą; ir, be abejo, tą atsakymą Lietuvoje sužinos ne jis vienas.

Aniū šis vadina mane perbėgėliu. Toks vardas galėtų tiktai žmogui, kuris buvo komunizmo šalininkas ar bent vaidino tokį. Panašų atvejų yra daug: šit, Arkadijus Ševčenka, buvęs JTO darbuotojas, savo metu atrodė didesnis komunistas už patį Joną Aniū. Tačiau aš, kaip gerai žinau, nuo ankstyvos jaunatvės nebuvau komunizmo šalininkas ir dar Lietuvoje tai pareiškiau viešai. Beje, atsidūręs užsienyje neprašiau politinio prieglobsčio, kol iš manęs nebuvo atimta pilietinė teisė.

Kitas tvirtinimas: "taikydami prieš pinigų emigracijos klerikalus, T. Venclova emė save vaizduoti tikinčiuoju". Savo tikėjimą (ar netikėjimą) laikau privačiu reikalu ir viešai šio klausimo nediskutuojau. Pasisakau prieš katalikų ir kitų religijų persekiojimą. Tai dariau dar Lietuvoje. Tačiau tas persekiojimas turi piktinti ir dorus netikinčiuosius. Vienintelis Aniū įrodymas, kad "vaizduoju save tikinčiuoju", yra tas, kad žodį Dievas rašau didžiąja raide. Bet juk šio papročio Vakaruose laikosi ir protingi netikintieji, nes jis padeda atskirti krikščionius, žydus ir mahometonų vieną Dievą nuo graikų, indų ar senovės lietuvių daugelio dievų. Tai gi, mano tikėjimo klausimą palikime man pačiam ir mano sąžinei. Bendradarbiauju daugiausia liberalų spaudoje — *Metmenyse* ir *Akbražuose*, bet mielai spausdinuosiu ir kitur, jeigu tai, ką rašau, spausdinama

Kodėl vienas Obelinis, o kitas Jablonskis?

Mūsų asmenvardžių kilmė ir jų raida

K. ZYGAS

Retas tebus girdėjęs žodį *antropomimija*. O tai dar labai jaunas mokslas apie asmenvardžių kilmę ir raidą. Jau ima prigyti ir lietuviškas pavadinimas — vardotyra (plg. kalbotyra, dailėtyra). Asmenvardžiai tiek mūsų, tiek mūsų kaimynų (lenkų, vokiečių, rusų) prabėgomis buvo tyrinėjami ir anksčiau, bet tik su šiuo šimtmečiu buvo pradėtos gilesnės, išsamesnės studijos, atliktos kalbininkų K. Būgos, J. Balčikonio, P. Joniko, A. Salio, A. Senno, Pr. Skardžiaus ir kt. Dabar šio darbo ėmėsi ir ok Lietuvoje jaunosios kartos asmenvardžių tyrinėtojai J. Kabelka, V. Macijauskienė, A. Vanagas, Z. Sinkevičius ir kt.

Mūsų tautiški vardai yra susidarę per ilgus amžius, ir kai kurių prasmė dabar tik spėjiojama: mat, jau pamiršti, išmirę žodžiai. Vytauto D. laikais pavardžių dar nebūta — lietuviai vadinosi tik vardais. Pvz.: Asteika, Bymantas, Dravenis, Eikutis, Gudrutis, Goštautas, Jotėla, Klausgaila, Lašukas, Pamplys, Ragelis, Tylenis, Vėžys, Zandenis.

Įvedant krikščionybę, žmonės buvo krikštijami šventųjų vardais (sulenkiniais). Suprantama, ne svetimi naujieji, o tautiškieji vardai dar ilgai gyventojų buvo vartojami ir: tik taip visoje apylinkėje pažįstami, prie jų visi buvo pripratę. Todėl to meto lotyniškai rašyti dokumentai ir mini

be iškraipymų. Lietuvos spauda to užtikrinti negali, tuo tarpu įvairių pakraipų išėjusių spauda užtikrina.

Prie pinigų sluoksnių nesitaikiau Lietuvoje, nesitaikau ir Amerikoje. Gal būtų, Jonui Aniū sunkoka įsivaizduoti tokį elgesį, bet faktai lieka faktais. Net jei būčiau kitokio būdo, neturėčiau reikalo taip elgtis, nes gerai pragyvenu iš akademinio darbo. Čia prisiminkime dar vieną Aniū tvirtinimą: apie disidentų kultūrinę veiklą Vakaruose negali būti nė kalbos, jie užsidirbą duoną iš antikomunizmo. Kaip žinia, Jonas Jurašas stato spektaklius, Vladas Žilius tapo, na o aš išleidau eilėraščių knygą, atidaviau spaudai vertimų knygą ir publikuoju amerikiečių moksliniuose žurnaluose straipsnius apie Donelaitį, Mickevičių ir Puškiną. Visuomeninė veikla man neduoda pajamų. Ji suteikia man tik įvykdytos pareigos pojūtį, be to, nemažą malonumą. Juk malonu sakyti teisybę, visą teisybę, nieko, išskyrus teisybę. To malonumo partiniai funkcionieriai nepatiria, ir man jų nuosirdžiai gaila.

Tomas Venclova

abu vardus. Pvz.: Michael alias Minegal (Mykolas, kitaip Minigaila) 1387 m., Gregorio alias Gedigold (Grigorijus, kitaip Gedigaudas) 1411 m., arba: Andrea Gaydziun (Andrius Gaidžiūnas) 1425 m., Joanne Gosztowda (Jonas Goštautas) 1452 m.

Lietuvių pavardės pradeda susidaryti tik XV a. Pažymėtina, kad jos pirmiausia imta vartoti miestuose, kur didesnis gyventojų susitelkimas, ten būta jau daug ir bendravardžių, tad reikėjo tokius atskirti, savaip pažymėti. Sūnus pradėta vadinti pagal jų tėvavardžius, pridėdant priesagas: —aitis, —ėnas, —ynas, —onis, —ūnas, o dukroms: aitė, —ūtė, yte. Taip susidarė pavardės Antanaitis, Petrėnas, Mykoliūnas, Jonynas.

Taip pat, šalia vardų, gyventojus imta vadinti ir pagal jų amatą. Pvz.: Dailidė, Gelaziū, Katilius, Kubilius, Kurpis, Melnikas (malūnininkas), Pyvoriū (aludaris), Puodžiū, Stiklorius, Šiaučiuolis. Iš svetur dėl įvairių priežasčių Lietuvoje atkile žmonės (amatininkai, pirkiai, belaisviai, kareivės) dažniausiai buvo vadinami ne jų turimais asmenvardžiais (matyt, lietuviams sunkiau ištarimais), o pravardžiuojami pagal jų kilmės kraštą. Taip radosi šitokios pavardės: Gudas, Kazokas, Latvis, Maskolius, Mozūras, Prūsas, Švedas, Totoris.

Daug pavardžių kilo ir pagal gyvenvietes. Pvz.: Girėnas, Krūminis, Užubalis, Užupis, Vidugiris, Kalėnas, Paberžis, Pakalnis, Šilbajoris, Šilgalis. Oficialiuose dokumentuose valstiečiai, dar neturintys pavardės (ar pravardės), būdavo pažymimi jo gimtinės kaimas: Mikolajūnas ex villa Narbuty (1742 m.), Jeraytis de pago Podziuny (1702 m.).

Senovėje, dar prieš krikščionybę Lietuvoje įvedimą, lietuviai buvo pratę vienas kitą vadinti pagal išvaizdą, elgseną ar būdo savybes. Šios pirmąsias pravardės ilgainiui virsto pavardėmis. Tad pgl. žvėrelius turime pavardes: Bebraitis, Briedis, Kiaunė, Kiškis, Kurmis, Lapė, Šernas, Odra, Vilkas, Zubrys, Plg. paukščius: Gaidelis, Gervė, Gulbinas, Karvelis, Kregždė, Kėkštas, Pelėda, Pempė, Sakalas, Strazdas, Šarka, Vanagas, Varnas, Vištelis, Zūsnas, Zvirblis. Net ir pgl. žuvis: Karosas, Karpis, Šamas, Šapalas, Lydis, Unguris, Vėglė, Vėžys.

Kas be ko, ne visi esame rimtuoliai ir šventuoliai. Ir mūsų būta šaipokų, aštralių, kurie šaipėsi ir net užgauliai pravardžiavo savo kaimynus ir apylinkės gyventojus dėl jų kūno

(Nukelta į 2 psl.)

Rašytojas Marius Katiliškis

Nuotr. Vytauto Mažello

Pokalbis su Marium Katiliškiu

Lemonte prie Čikagos, grumdami su liga, gyvena jau pensijon pasitraukęs rašytojas Marius Katiliškis. Literatūroje pradėjęs reikštis dar gerokai prieš antrąjį pasaulinį karą, jis savo beletristiką iškilo, jau nurimus karo audroms. Marius Katiliškis lietuvių literatūroje įsitvirtino kaip žvalus žmonių buities stebėtojas, itin jautrus ir gausus gamtos rašytojas, žodingas ir taiklus autorius, savo įnašu papildęs patias gerąsias lietuvių grožinės prozos tradicijas. Tad pirmieji klausimai rašytojui ir buvo apie tai, kaip jis išsiugdė šį savo literatūrinį lobyną. — A. Vaičiulaitis.

— Dar Vokietijoje išleistoje savo novelių knygoje "Prasilenkimo valanda", paskutiniame puslapyje, rašote: "O gal išėjumėsi pasivaikščioti? Ir pasikalbėtumėm apie miškus, apie kaimą, kur mylėjau gražią merginą". Merginą tu tarpu palikim nuošaly. Bet kaip su tais miškais, su kaimu? Skaitydamas jūsų raštus, tikrai galvoji, kad atėjote iš kaimo glūdomos, iš žalių girių, o esate miestelėnas, gimęs Gruzdziuose. Tad gal tartumėte žodį kitą apie savo tėviškę, apie tėtį ir mamą, apie kitus artimus jums žmones vaikystės dienomis, ir kas taip jus suvedė su gamta, mano buitimi ir Lietuvos miškais? Ar jau buvote toks gimęs, ar gal kas pastūmėjo ton pusėn?

— Devynerių metų buvau, kai išvežė į kaimą, t.y. į laukus. Buvo puikus gegužio sekmadienis. Senasis ragino skubėti, bet vis tiek spėjau prieiti prie pirmosios komunijos ir gauti "į žandą" iš Žemaičių vyskupo Pranciškaus Karevičiaus. Pusiaukelį sutemo. Pakilau, gerokai įdienojus sename viensėdyje, kur dalis šeimos buvo prisiglaudę su milžiniška liepa ir vyšnyu. Akys apraibo nuo neišpasakytai balto

žagarvyšnių žydėjimo abiejose pusėse reto didumo Stungių ir Veršių kaimų vyšnyuose.

Čia pat švokštė miškas. Turėjau peilį ir iš alksnio pasidariau švilpynę. Vasarai baigiantis, tėvas nusivedė ir prirašė į ketvirtą skyrių. Buvau mažas ir pajudodęs saulėje, tad atsidūrus tarp beveik suaugusių vyrų ir merginų, kurių krūtinės einant liumpavo, darėsi klaiku. Mane vadindavo neužauga ir krumpausiu ir kaip tik norėjo, ir visur stumdė ir varinėjo. Ir tas nenugalimas gimtinių ilgesys, kad, eidamas namo tris kilometrus, bliaudavau visa gerkle. Kas gi tas miestelis? Keturių pagrindinių gatvės, susiremiančios į keturkampę turgaus aikštę priešais bažnyčią. Bažnyčia buvo verta pasižūrėti. Raudonų plytų, didžiulė, dviem aukštais gotiniais bokštais. Kaip ją statė, buvo ko pasiklausti. Kunigaikštis Nariškinas, aišku, nekatalikas, kelių dešimtų dvarų viešpats, atsilankęs tik kartą metuose iš rivierų ir paryžių, sužinojęs apie žmones ištikusią nelaimę, vietoje sudegusios medinės panoros pastatytį mūrinę ir įsakė savo dvarų užvaizdoms pristatyti visą medžiagą, plytas ir ko tik reikia. Šventorių apmūrijo skaldytais ir taštais akmenimis, jog iš lauko pusės, ypač nuo Meškučių, atrodė kaip tvirtovės siena.

Namas priešais bažnyčią, kuriame gimiau, tebestovi ir dabar. Viršuje gyvena ilgus metus bajorė Vladislava Vertelytė, netekėjusi, mokėjusi daugybę kalbų. Ji buvo mano krikšto motina, ir tėvas iš jos neėmė nuomos. Ūkininkai suvedavo savo vaikus, kad pramokytų rašto. Kada išmokau skaityti, neatsimenu. Krikšto močia, užsiėmusi vilnonių antklodžių siuvinėjimu, man pavesdavo mokymą. Nejauku būdavo

Nukelta į 2 psl.

Pokalbis su Marium Katiliškiu

žiūrėti į asarojančius ūkininkaičius, padrožta žąsies plunksna kruvinai subraiznčius elementoriaus lapus. Taigi, tas namas. Jo vaizdas įdėtas į "Lietuvių Enciklopedijos" septintą tomą.

Nepamirėjus švento Roko atleidų, nebūtų pilnas Gruzdžių vaizdas. Kromelinkų, monelinkų ir kitokiųjų jau gerokai prieš atleidus prigužėdavo užsimti turgavietėje kuo geresnė vietą. Ubagų vilkstinės iš visų pusių traukdavo ir žiauriai grumdavosi tarp savęs, kur pelningiau atsistėti. Na, ir važiuodavo iš visų aplinkinių, net iš tolimesnių parapijų. Daržai, pievutės, kluonai, dirvos užgrūstos vežimais ir arkliais. Vietiniai uždirdavo. Už vienkinį litas, už porinį du litai. Kamša neapsakoma. Pakliūti bažnyčiai prie stebuklingojo švento Roko altoriaus, nukloto sidabro ir aukso votomis, reikėjo ypatingo ryžto ir drąsos. Vienok pati didžioji trauka buvo plačiai pagarsėjęs gruzdiečių alus. Jau iš laiko pasitiekdavo atsakančius kiekus salko ir apynių, apsirūpindavo statinėmis, kubilais ir kita reikmė. Tad ir virdavo ir raugindavo, kad visa aplink pakvirdavo. Kelių stiklinių asotėlis—litas. Prašau, ponas ir ponukas! I sveikatę! Dauguma grytelinkų ir mažesniųjų tokiu būdu užsitikrindavo visų metų pragyvenimą. Dar kone savaitę pakėlės kaimai į žemaitiją gausdavo nuo maldininkų linksmybių.

— Tai jūsų miestelis. O tėvai...

— Apie tėvą nelabai jauku ir pradėti. Aukštas, lieknas, šviesiaplaukis garbanus, atitarnavęs caro kariaunoje viršilos laipsnių, tarp tamsių, beraščių ruskelių užėmė visokias pareigas, kaip maistininko, rūbininko. Baigęs, kaip sakydavo, "narodną", visur galėdavo prieiti. Savo ūkio dalį perleides giminėms, labai dar jaunas išėjo į dvarą vedžio padėjėju. O po karinės tarnybos vėl buvo pakviestas atgal, bet jau asmeniniu liokajum vyriausio Nariškino dvarų prižiūrėtoju. Juomi buvo milžiniško ūgio raudonplaukis škotas Fokasas. Jis gerdavo tik "anglišką gorką", kas buvo niekas kitas kaip mūsiškė scotch whisky, o vakarais prie židinio — Marsalą. Geltonąjį sicilietišką vyną. Kol išrikydavo pypkę, ištraukdavo tiesiai iš butelio, jį pavartydamas prieš ugnį. Degtinę ir vyną pristatydavo statinėmis iš Šiaulių stoties į dvarą rūsius, belikdavo tik supilstyti į butelius, ką liokajus sąžiningai atlikdavo, žinoma, nenusiskriausdamas savęs.

Žavinga tarnyba ūmai pasibaigė, kerštingam ruskeliui iš pasalų nušovus Foką.

Vengdamas rusų — japonų karo, tėvas išbėgo Amerikon. Po to dar keturis kartus sukorė ton laimės šalin, bet niekad neparsivežė nei laimės, nei dolerių, nei apstaus pilvo, kas privaloma rittam amerikoniui. Jį galėjai vadinti vagabundu, net į Amurą buvo pasibaudeš, tik nežinia kodėl iš pusiakelės, iš Sibiro, grįžo. Rittu darbu niekad neužsiėmė, ar nesugebėjo užsiimti.

Žemės ūkio komisijai pradėjus dalinti dvarų žemes savanoriams kūrėjams ir bežemiems, padavė prašymą, ir jam paskyrė 17 hektarų nuolintos ir baisiai apleistos žemės. Sunkiai kūrėsi, nes ir ūkininkas buvo nekoks. Kai kas pasiūlydavo, kad jaunystėje pratekėjusios paveldėtą žemę, senatvėje susimanė ūkininkauti ant svetimos. Jis mėgavosi prisiminimais ir juos netingėjo garsiai išreikšti. Kaip pulko vadas, itin senyvas aukšto rango oficerius, vedė jauną gražulę lenkaitę ir niekaip nesusilaukė vaikų. Tad nutarė išsiųsti į Varšuvos klinikas tą reikalingą sutvarkyti. Tėvą paskyrė palydovu, įtaisė dvi civilės eilutes — juoda išieginę, o kitą kasdienai. Laiko turėjo per akis, tad smulkiai susipažino su puošnia lenkų sostine. Žmonos atsiimti atvyko patsai pulkininkas. Ir, dangau, ką gali klinikos! Netrukus gražuolė ėmė lauktis. Senis iš džiaugsmo tik barzdos nenusidurskė. Nekuris pasidomėdavo, ar tik tėvelis nebus pilna ranka prisidėjęs prie pulkininko laimės. Kažin kaip jo pypkę pradėdavo šokinėti burnoje, ir veidą užliedavo melsvas raudonis. Ir po to nei žodžio. Nuotykių, jei tikėti, bus turėjęs eibės. Išvykos į Kaukazą, į Krymą. Padoles Kamenece, kur buvo paskirtas su būriu kareivių apmokyti kniaziaus sūnų. Pasirodo, ir tokiems privalu išeiti pradinį apmokymą, kad galėtų kasmet prie antpečių prisiegti naują žvaigždutę. Kunigaikštuko būta linksmo vaikino. Parūpindavo atsakančių kiekį alaus, kareivius susodindavo ant žolės ir liepdavo paeiliui visiems pasakoti savo pirmuosius poveybinius išgyvenimus. Ruskelius, kaip žinia, sukorus aštuoniolika metų, apvedindavo, ar jie to norėtų ar ne. Gyvendavo kaip žiurkės susigrūdę vienoje

pirkioje — seneliai, pačiame pajėgume tėvai ir galybė marčių ir žentų. Patamsyje viskas susijaukdavo ir nebeatskirdavo, kur kieno pati. Ir koks pagaliau skirtumas? Ir taip viskas eidavo uru urais. Kilmingasis vaikas žvendavo net atsišodamas.

— Nuotykingas tas jūsų tėvas... Kokie gi atsiminimai apie mamytę?

— Motiniukė jau kita pasaka. Jos tėvai kilę iš rytų aukštaičių, nuo Rokiškio, o pati gimusi ir augusi Žaiginiuose, prie Šiluvos, kur dėdė, kunigas Rakštys, buvo klebonu. Jos tėvas buvo klebono ūkvedžiu ir parankiniu. Tas pats ir kleboną atkėlus į Gruzdžius, turtingą ir didelę parapiją, su trimis filijomis — Šiuplyių, Sakynos ir Rudiškių. Senelis vidutinio ūgio, plačiapetis, ne tik krūtine, bet ir nugara apžėlusia juodais gaurais, kad galėdavo net rankomis isikibiti, turėjo neeilinę jėgą. Susipešus kur talkoje bernams, griebdavo už atlapų ir sutrenkdavo vieną į kitą. Tie sudribdavo ant žemės kaip kazlėkai. Augusi tarp klebonijos panelių, nematė vargo ir skurdo, o ištekėjusi, nebesulaukė geros dienos. Užaugusi ir išleidusi į svetą būrį vaikų, daugiausia dukterų, liko vieniša. Nei kaimynai, nei giminės jos nelankė ir nesidomėjo. Tik darbas — ir nieko daugiau. Tėvas gi iš turgaus dažniausiai grįždavo išmilkęs kaip reikiant, be galo priekabus ir aikštingas. Mano motiną jis tada vadindavo "kacape" ir, sukdamas aplink galvą kumštį, taikydavosi kur suduoti. Ir suduodavo. "Mama, kodėl tekėjai už tokio?" — paklausė viena iš dukterų. "Tai... nenorėjau likti davatka klebonijoje... O buvo toks gražus ir mielas... Ne viena sekiojo akis išvertus. Ir penki šimtai auksiniai, kuriuos tuojau pat susizėrė į čeršelą..." — motina nudelbė akis ir tylėjo. Paskui, po geros valandžiukės, tarė: "Nama, priešais bažnyčią, kai tik pradėjo statyti, tėvelis užpiko mano vardą ir sumokėjo grynais..."

Kai išsipaigiodavo, būdavo tykus, kaip žadą užkandęs iki sekančio pasimaginimo. Su tamsa prikeldavo šeimyną, rasotais, žiema — vasara avimais auliniais batais, braukdamas pypkęs kandikiu geltonus ūsus, stovinuodavo tai prie klėties, tai prie daržinių, akylai sekdamas, ar šeimyna netinginauja laukuose ir daržuose. Ji kėlėsi pirmoji ir gulė paskutinė. Karvių melzimas, kiaulių liubimas, veršeliai, žąsys, rasoda gulė ant jos vienos varganų pečių. "Mano rankos, kaip šunies kojos", yra man kada tai prisitarusi. Begalinio kuklumo ir nedrąsimo, ji niekam nesiskundė. Iš miestų užsukantioms dukterims paviešėti ir miegančioms iki pietų nei mintis nekildavo pavaduoti savo seną motiną. Jos pase buvo įrašyta, kad "beraštė", nors puikiai mokėjo slavų kalbas ir suprato prancūziškai.

Už tėvą buvo devyneriais metais jaunesnė. Tokiais beveik pat tarpais buvo suguldyti Raktuvės piliakalnio, atlaikiusio ne vieną kalavijuočių puolimą, papėdėje, prie Švėtės upės plytinčiuose kapuose. Ten pat, šalia jų, palaidotas iš Sibiro grįžęs vyriausias iš mūsų, brolis Benediktas.

— Dabar eikime į Jūsų laukus ir miškus.

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Pavardžių kilmė ir jų raida

(Atkelta iš 1 psl.)

ar eigos trūkumų, ydų bei keistumų. Deja, ir tokios pavardės pritapo ir vito pavardėms, užtikamos ir senuose dokumentuose. Prie tokių priskirtos šios: Burba, Kairys, Kuprys, Plepys, Pliekis, Pirdžiukas, Smirdžius, Triznelė, Zirza. Čia būdingas Vilniaus šv. Jono bažnyčios santuokų metrikų 1612 ar 1613 m. (? K. Z.) užrašymas: "...pan Walenty Seykutowicz Burmistr Miasta wileńskiego..."

Lietuvos D. Kunigaikštystei vis prisijungiant didesnius rytinių slavų plotus, oficialūs raštai kanceliarijose, vietoj lotyniškosios, pradėta rašyti ir slavų kalba, t. y. tokia, kuri valstybės didžiojoje dalyje buvo vartojama. Tačiau toji kalba buvo dar taip toli nuo Maskvos kunigaikštystėje vartojamosios, kad jos ten beveik nesuporto ir net turėjo verstį į savąją kalbą. Mat, toje kanceliarijos kalboje, būta daugybės ukrainietiškos, bulgarinės ir net lietuviškos kilmės žodžių.

Daugelis iki dabar išlikusių pavardžių yra verstinės ir to meto slavų kalbas iš tokių lietuvių vartotų žodžių, kaip: avinas — baran, gaidys — piatuch, Jonas — Ivan, lapė — lisica, obelis — jablon, ožys — kozla, kozio, vabalas — žuk, žvirblis — vrobėl. To meto kanceliarijų ir klebonijų raštiniškai stengėsi sušlavinti mūsų pavardes, ir todėl turime tokias: Avinas, Avinėlis — Baranauskas; Gaidelis, Gaidžiūnas — Petkauskas; Jonelis, Jonaitis — Ivanauskas; Lapė — Lisickis; Obolenis — Jablonskis; Oželis, Oškinis — Kazlauskas; Vabalas — Žukauskas; Žvirblis — Vrubliauskas. O lietuvis Aukštikalnis pavirto į "lenką" Visokogurskį...

XVI a. D. L. Kunigaikštystėje vis plačiau ėmė plėstis lenkų ir miegančioms iki pietų nei mintis nekildavo pavaduoti savo seną motiną. Jos pase buvo įrašyta, kad "beraštė", nors puikiai mokėjo slavų kalbas ir suprato prancūziškai.

Už tėvą buvo devyneriais metais jaunesnė. Tokiais beveik pat tarpais buvo suguldyti Raktuvės piliakalnio, atlaikiusio ne vieną kalavijuočių puolimą, papėdėje, prie Švėtės upės plytinčiuose kapuose. Ten pat, šalia jų, palaidotas iš Sibiro grįžęs vyriausias iš mūsų, brolis Benediktas.

— Dabar eikime į Jūsų laukus ir miškus.

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas traukėsi, o mūsiškiai, susimėtę būtiniausia mantele, pasuko į Ražų kaimą pas Lydeikį. Šviesus ir pasituris ūkininkas buvo Lydeikis, porą

Mano pažintis su mišku prasidėjo itin anksti. Frontui dundant vis garsiau vakaruose, rusų raitųjų žvalgų būrelis pralėkė per miestelį, įsakydamas gyventojams kuo greičiau trauktis į rytus, nes už dienos kitos prasidės mūšiai ir viskas bus sulyginta su žeme. Kai kas tr

Praktiškai samprotaujantis poetas

Vlado Šlaitas, NESU VĖJO MALONĖJE. Eilėraščiai. Aplankas Vilijos Eivaitės. 1978 m. Išleido "Aistis", 17689 Goldwin Dr., Southfield, Mich. 48075. Spaudė M. Morkūno spaustuva Chicagoje. Leidinyje keturi viršeliai, 110 psl., kaina — 5 dol., gaunamas ir "Drauge".

Nebūti vėjo malonėje reiškia būti valingų savo padėties viešpačiui. Smėlis pasiduoda vėjui, nes yra bevalis, anarachiškas. Smėlis užpuosto žvejų kaimus, arba, numetus alegorijos rūbą, smėlėto būdo žmogus lengvai pasiduoda aplinkos ir likimo galiai ir praranda dvasinę nepriklausomybę.

Taip maždaug samprotauja Vladas Šlaitas eilėraštyje "Vėjo malonėje". O kad jis nėra iš tų mirtingųjų, kurie pasiduoda vėjo valiai, aiškiausiai matome iš jo rinkinio pavadinimo "Nesu vėjo malonėje". Šitaip poetas skeibiasi esąs tvirtas savo likimo kalvis, sugebąs stovėti esūgoje nuošalėje, ramiai stebėti pragaistingas vėjo išdaigas ir apie tai rašyti eiles.

Tai tikrai pavydėtina padėtis. Palanki nuomonė apie savo būseną jokiam poetui nekenkia. Pasitikėjimas savimi netgi priklauso prie charakterio dorybių. Nors, tiesą pasakius, mūsų epochos poetų bei literatų tarpe plačiame pasaulyje dažniau vyrauja priešingos nuotakos. Jie linkę abejoti tiek savo nuošalumu, tiek kūrybinio tikslo verte. Jie net padeda maištininkui vėjui ir jo pavaldiniui smėliui ardyti apkerpėjusius tradicinių vertybių pylimus. Ar tai blogai, ar gerai, ne vieta čia spęsti. Pravartu tik pažymėti, kad poeto Šlaito daliniai nostaigisčiai, daliniai praktiškoji ramybė yra tolima modernios poezijos neramiai, sudėtingai, paslėptas gelmes kryptančiai tėkmei.

Vladas Šlaitas yra blaivus dailiusis žodžio teigėjas. Jam poezija: palengvina gyvenimą, sukuria su Dievu su begalybe, su meile, su praeitimi... Ištvirtinę pakilioje nuošalėje, jis keičia metų pastoviai, nuostabiai mums pasielvartauja dėl gyvenimo praeinamumo, tėviškos praradimo, vienatvės, senatvės, mylimosios efemerškumo ir panašiai. Imi nauja

PR. VISVYDAS

Šlaito knygą į rankas ir iš anksto numatai, kokia bus medžiaga: poetas kartos tuos pačius motyvus, žinoma, juos apvilks šiek tiek kitaip sukurtomis metaforomis. Lyrika dažniausiai bus pinama su proza, poetinis palyginimas šliesis prie blankaus pasakymo. Žmogiškoje introspekcijoje girdės ir dūsaujanti savigaila.

Nenorėčiau tvirtinti, kad Vladas Šlaitas nėra sukūręs išliekančių eilėraščių. Jų būta anksčiau. O naujame rinkinyje dėmesį patraukia "Bobų vasara", "Laiskas miegoti", "Romos ožkų buvo per mažą", "Birželio mėnesio dienos" ir dar vienas kitas kūrėlinis. Čia poeto kalbėjimas trykšta iš pergyvenamos nuotakos, su menišku įtaigumu. Proza norom nenorom leidžia pasireikšti ir lyrikai. Aliuzijos, palyginimai neužgožia vieni kitų. Išlaikoma vaizdo ir minties pusiausvyra. Skaitai ir tiki poeto atvirumu. Toks verlibras daro įspūdį.

Deja, šioje smėlėje knygoje dažnesniais atvejais poetas renkasi perdėtą deklaratyvų braižą. Matyt, jam labai rūpi išryškinti savo asmeninę poziciją, taip sakant, su sausoku aiškumu pakalbėti apie praeitį, savo moralinius įsitikinimus, pasaulėjautą, pasvarstyti meno ir poezijos prasmę. Šlaitas bando filosofuoti. Imasi jam įprasto išpažinties — monologo, neilgo komentaro; lyrinę eilutę dažnai apkrampa prozinė išraiška; oriai aiškina tai, kas daugeliui žinoma ir be aiškinimo.

Tokio pobūdžio eilavimas nėra naujiena. Meditacinės prozos griebiasi daugelis šiuolaikinių poetų. Lietuvoje E. Mieželaitis, eliuodamas ir komentodamas, yra parašęs net stambiai veikalų seriją. Žinoma, lyrinės formos meistras Mieželaitis savo prozinės pastraipas deramai atskiria nuo eilėraščių ir samprotavimus spausdina ir savarankiškai būdu — nuo visiškos pradžios iki galo. Tuo tarpu Šlaitas popieriaus negaili ir savo kelis prozas sakinius sulaužo verlibro būdu puslapių apačioje. Išena lyg ir ly-

rinė miniatiūra. Tiesa, yra ir ilgesnių prozinių išsiliėjimų kaip, pavyzdžiui, "Esu pozityvus ir praktiškas svajotojas". Šiuose, praktiškai svajojant, jau skaitomasi su popieriumi.

Šlaito komentaruose kai kada pasitaiko idomių, net ryžtingų minčių. Būtent: "Ateina laikas, / kai reikės atsakyti visų savo meilės eilėraščių, / padėti plunksną į stalčių / ir daugiau jau neberašyti meilės eilėraščių". Kad taip netrukus atsitiks, abejoju, tačiau intencija yra pagirtina.

Nepasakysiu, kad Šlaito noras filosofuoti būtų pagirtinas. Jame dominuoja ne gelmė, o paviršius. Aforistinės išmonės beveik nėra. Jokio išradinimo. Jokių netikėtumų. Vietomis prasikiša priekaištingas tonas, kitur pernelyg sėmėgiškai apredytas mintis. Kai kurios Šlaito aksiomos, šiek tiek sušildytos polemikos ugnies, galėtų tikt kultūrinio laikraščio vedamajam. Imkime kad ir eilėrašcio "Menas menut" sakinius:

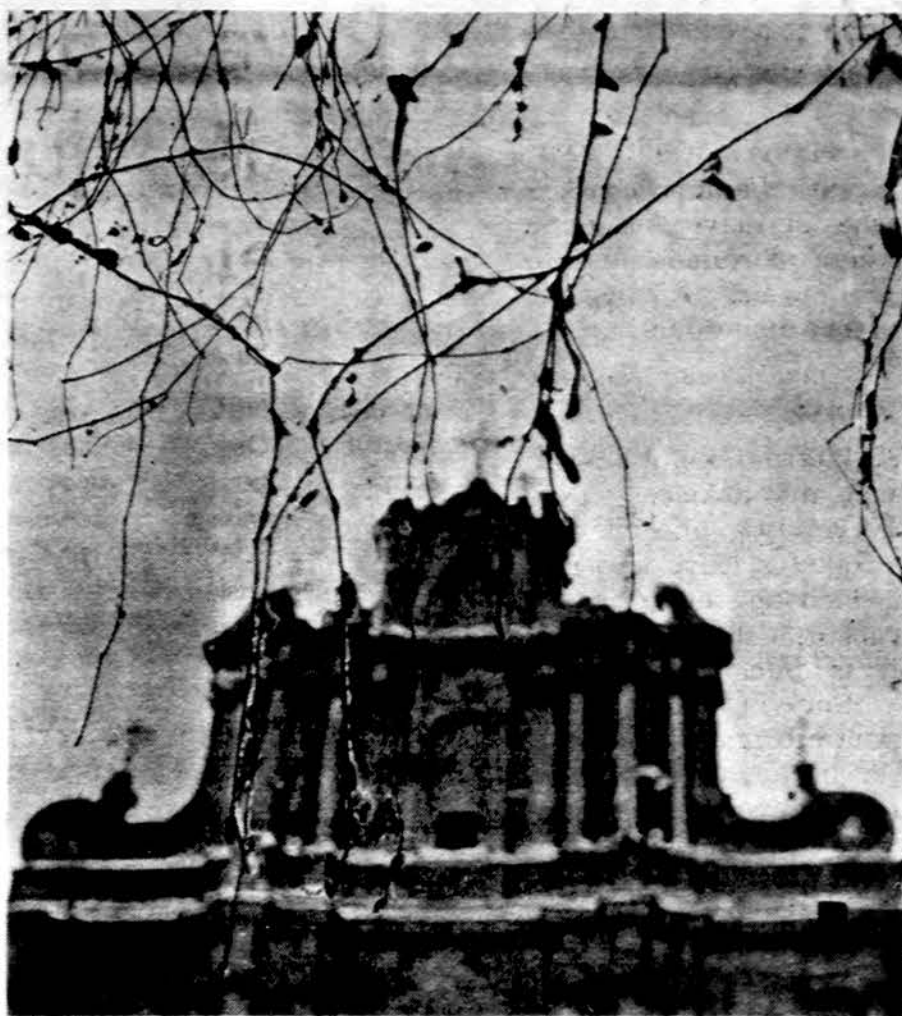
*Menas menut
yra aukščiausio savimylumo
rūšis.*

*Tai trupučiuką kvėpia
narcizismu.*

Labai jau akivaizdu, kad epitetas "aukščiausio" nesiderina su "trupučiuką", nes "trupučiukas" reiškia nedaug, o aukščiausias — labai daug. Bet, kaip vadovėliuose tvirtinama, poetų premijų logika abejoti negalima. Jiems viskas leidžiama, ir jų mintis reikia priimti kaip tikrą pinigą. Minėtoje prielaidoje Šlaitas be jokių užuolankų parodo savo nepasitenkinimą grynojo meno šlovintų laikysena. Jo nuomone, jų kūryba, atitokusi nuo gyvenimo, yra pamerktas išblėsimui:

*Vienas vaizdas praeina,
ir kitas vaizdas praeina,
ir trečias vaizdas praeina,
ir nei vienas jų atmintį
nepaliekia ženklų.*

Kadangi tai yra Šlaito komentaras, o ne poetinė detalė, drįstu pareikšti kitokią nuomonę. Man regis, labai dažnai poezijos mylėtojų atmintis kaip tik įsisavina keistą, į abstrakciją erdvę prasižvelgusį vaizdą, jei tik jame yra pakankamai skambaus grožio. H. Radauskas, kuriame daug kas prikiša broliavi-

Švento Jono bažnyčios fragmentas pavasarį, Vilniuje

Nuotr. Alg. Kunčiaus

mąsi su "L'art pour l'art" srovėmis, yra sukūręs apšiai vaizdinių, su tikroviška logika nesusijusių metaforų. Mūsų literatūroje (vadinasi, ir atmintyje) jie tikriausiai paliks gilesnį įspūdį, negu proziškai rašančių poetų sielvartingos spekuliacijos.

Ars poetica tema nūdienių lyrikų tarpe yra tapusi savotišku ritualu. Šiandien ją privalo įsprauti į knygą, lyg konjako butelį į užantį, einant į tautiečio vaises. Antra vertus, poezijos ir vertės klausimai visuomet domina kiekvieną intelektualų žmogų. Kas yra poezija?

Į tai Šlaitas atsako eilėraščiu "Apie poeziją". Į poeziją jis žiūri "kaip į Dangaus arba Dievo malonę". Žmogaus mąstymui ir svajonėms nereikia ypatingo pasirušimo. Visa tai "savaime ateina iš dangaus". Pagal šią sampratą, gražiausias eilėraščių turėtų kurti vaikai arba paprasti, aukštesnių mokyklų nelankę liaudies žmonės. Toliau Šlaitas įtikinėja, kad poezija "nieko bendra neturi nei su pamokymais, / nei su pavydu, / nei su pykčiu ar neapykanta savo priešams, / nes poezija yra muzika. Imant poeto Šlaito pamokymus už gryną pinigą, iš pasaulio poezijos lobyno turėtų

išmesti gan stambiai dalį

(Nukelta į 4 psl.)

Vlado Šlaito naujausieji eilėraščiai

NIKUR NEBESKUBU

Dabar jau niekur nebeskubu.

*Ir kurgi man,
penkiasdešimt devintuose metuose,
beskubėti?*

*Atrajoju buvusią vasarą meilės prisiminimus
ir laikau save laimingiausiu žmogum pasaulyje,
nes seniai jau išmokau nebeliūdėti
dėl dalykų, kurie praeina ir nebegrįžta.
O tačiau tave kartais labai ir labai prisimenu
ir taukaus vienuolyno ramius ir svajojančius mūrus
ir kažką vis tikiuosi, jog teks su tavim susitikti
vieną kartą kito pasaulio Dangaus Karalystėje.
O, praėjusių vasarų škaistūs ir šviesios svajonės!
O, praėjusių vasarų škaistūs ir graudūs mėnuliai!
O, taukaus ir ramaus vienuolyno svajojantys mūrai!*

EILĖRAŠTIS JUODVARNIUI

Juodvarnio

judesiai yra staigūs ir žiaurūs.

Jo balsas

panašus į pusiau surūdijusią seną skardą.

*Ir jis daužo dangų surūdijusią seną skardą,
lyg rudens metalinis dangus jam vienam priklauso.*

O tačiau aš tave vieną kartą labai mylėjau.

*Bet dabar tikrai juodvarnis daužo dangaus panoramą,
lyg rudens metalinis dangus jam vienam priklauso.*

STRĖLĖ

Strėlė įmigo sielon ir strėlės

astri žymė paliko mano sieloje,

nes tu esi strėlė,

ir be tavęs

labai labai negera mano siela.

ANT LANGO STIKLO

Negalvok,

kad keturiasdešimt metų

yra didelis laiko nuotolis.

Kas yra keturiasdešimt metų?

Musės apsisukimas ant lango stiklo

yra keturiasdešimt metų,

ir dėl to aš kiekvieną dieną tave prisimenu.

LAPAS

O, mano tolimas,

mielas,

lietuviškas krašte!

*Esu vėjo nešiojamas lapas be gimtojo medžio kamieno,
idant niekad daugiau savo gimtojo medžio nepamatytiau.*

Toks yra mano likimas.

Esu vienas iš tų, kurie niekur neprisiderina.

O, kaip aš baisiai norėčiau dar kartą prieš mirtį tave

pamatyti.

sunaikinimui. Miškelis, kuriame smulkiai žinojau, kad šiame skruzdėlyne gyvena juodosios, gerosios skruzdėlės, o aname — tik neprieliesk — raudonosios, kurių užpuškimas svilina bjauriau nei liepsna. Netrukus plynai nukirto ir išdalinio sklypais — kūrėjams savanoriams.

Sena mūrinė koplytėlė Gruzdžių miestelyje (B. Br. Kvickio archyvo)

Iš mūsų kiemo, į vakarus, gumšavo kalvų grandis, su aukščiausiu pakilimu, vadinamu Žvelgotės kalnu. Šalia jo į dangų smigo vienabokštė, gotinė evangelikų bažnyčia, kitą dar vadinama kirke. Be šventoriaus, be menkiausio medelio, be klebonijos, gairinama šaizų vėjų. Kartą metuose iš Elkiškių atvykdavo pastorius ir laikydavo pamaldas susirinkusiems tikintiesiems. Vakaruose, už Gražaičių ir Maželių kaimų, mėlyna juosta driekėsi Vaidminių girios. Pasisukus į žiemus, už Stungių aukštumų, Rukuižių pušynas. Ankstyvais Gavėnios rytmečiais negalėjai apsiaklausti nuo teterinių burbuliavimo čia pat už Pleikio pasodos, Montoriškių didmiškyje.

Neprižiavus Vėsius, kur vieškelis staigiai atsilaužia į rytus, senų vinksnų alėja vedė į Mantoriškių dvarelį, už kurio tuojau, ant Krūckalnio aukštumėlės, puikavosi Nariškino medžioklės pilaitė. Medinė, angliško stiliaus, su daugeliu kambarių ir salikių, kur diduomenė uliodavo po sėkmingos medžioklės. O medžioklės turėjo būti sėkmingos, kai joms gerokai prieš laiką ruošdavosi eibė girininkų, eiguolių, dvariškių ir varovų. Parinktoje kvartalo linijoje, ant vienodais tarpais išstatytų suolų susėdavo iš Petrapilio suvažiavusios damos, sniego besivelkantieji brangių žvėrelių kailiniais. Liokajus tik spėdavo paduoti muškietį ir užtaisyti keletą tuščių, šalia sudėtų. Miško gyvūnija, stumiama žvangėjimų ir barškinimų peklos, griuvo krūvomis ant linijos. Be atrankos, kas papuola. Stirnos, danilės, elniai. Eiguoliai čia pat skrodsdavo, išversdavo vidurius ir, prikimšę eglišakių, guldavo į porines roges tolimesnei

kelionei. Kurgi kitur, jei ne Petrapilin. Dabar pilaitėje gyveno girininkas Radavičius, stambus, dar stambesne raudona nosimi, senis. Mane stebindavo, kai girininkas, išėjęs iš bažnyčios ir pasitraukęs atokiau nuo būrio pašventoryje besinekučiuojančių parapijiečių, kimšdavosi didelę pykę stambiai surantytu naminiu taboku. Toks tarnautojas, imas gerą algą, rūko namini, kai tuo tarpu mano senasis pirkdavo Klaipėdos Werblivskio "Havana". Mano mąnymu ir patirtim, jokie pasauliniai išgarsinti dodelmanai ir turkiškieji negali prilygti buvusiai havanai. Sūnus, tėvo įtaisytas eiguoliu, kartą savaitę pasirodydavo ant baltos kumelės, perjo davo mišką ir pasiimdavo pusėtiną eiguolių algą. Artėjant karinei tarnybai, abu su seserim, šešių metų negražiula, gerai pasirengę, išlaikė egzaminus ir, gavę keturių klasių pažymėjimus, dingo. Tasai įstojo kunigų seminarijon, o sesuo vienuolynan.

Skersai — išilgai išlandžiojau didmiškį, ilgiau sustodamas Skėrių aikštėje, apimančioje bene šešiasdešimt hektarų. Ilgus metus aikštė buvo dirbama ir dar dabar buvo galima aptikti buvusio ūkio trobesių pamatus. Žinojau visas eiguvių pasodas, pažinau visus eiguolius. Anais laikais Nariškino igaliojinis miškams, nekęsdamas lietuvių, eiguoliais parsivežė latvius, tokius niūras, šiūpėlinėm barzdom, niekad nepramokusius lietuviškai. Dar buvo užsilikę keletas jų palikuonių, tai Krišjansons, Silke, Ziemelis, Upenieks, Jankauskis, bet tai jauni, išsilavinę vyrai, kuriais ūkininkai negalėdavo atsidžiaugti, turėdami reikalingą mišką.

Švėtė buvo puiki upė. Taip, buvo, kol nepalietė melioracija, paversdama giliu, plačiu grioviu. Jos versmės Burbinų balose, Gruzdžių apylinkėje. Vingių vingiais ji raitosi pro Kiauklius, Dirzius, Puiktuizių, Mimaicius, Velviečius, Gedaičius, Girkančius, Žukančius, Tarbučius, Dilbinis ir Dilbinėlius, pertekusi žuvimi ir vėžiais,

Laukų koplytėlė ir plemenukas Gruzdžių apylinkėje (B. Br. Kvickio archyvo)

kurių kibirais ir bulviniais krepšiais priveždavo gospadinės turgų dienomis. Išbėgę per ilgąją pertrauką, už dešimt centų nusipirkdavom litrinę miera, ir tik aižyk. Turgavietė ir visos gatvės aplink raudonuodavo vėžių išnaromis. Priartėjusi prie Žagarės, Švėtė virto tikra kalnų upe, per puskiometrij krsidama aštuonis metrus, prilygdama visame pasaulyje išgarsintai suomių Imatrai. Tik dvaras tegalėjo ją užtventki ir priversti sukti galybę girnų, vėlyklų, spaudyklų, džiovyklų ir ko tik nori. Čia pat, ant statau iskilimo, vėjinis malūnas, sukratas iš didžiulių granito luitų.

Juodupis, pirmasis rimtas Švėtės intakas, išteka iš Miknaičių ežero, šešių hektarų ploto ir dėl to vadinamas ežerėliu, nors čionajos pusės hektaro vandens duobė vadinama ežeru (Lake). Senasis pasakodavo, kad jiems šienaujant Daugėliškių pievose, maisto pajavairinimui pasigaudavo ir žuvis, kurios buvo labai skanios, bet labai juodom nugarom. Jie nežinojo, kad tai upėtakiai (forėlės), žydų grobstyte išgrobstomos. Iš Miknaičių ežero pradžią gauna Mūša, statmenai atsilaušdama į rytus.

Tyrelį gožė bruknės ir spanguolės. Moteršos, nusigavusios į bruknynus, prisibraukdavo kibirus, krepšius ir maišus. Ne kartą teko važiuoti poriniu vėžimu jų parvežti. Buvo toks eiguolis, Dijokas, mažas, dalgio nosimi, kurs persekioldavo uogautojas, tikėdamasis šį tą pelnyti.

— Parodyk prašportą!

— Va tau prašportas! — pasitursinusi moterša užsiplėdavo sijoną ant galvos.

Bus daugiau

Nauji leidiniai

• **AIDAI**, 1979 m. vasario mėn., Nr. 2. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girmius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Literatūros, apžvalgų ir techninis redaktorius — dr. Leonardas Andriekus, Kennebunkport, Maine, 04046. Žurnalą leidžia Lietuviai pranciškoniai. Administruoja Benvenutas Ramanauskas, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Metinė prenumerata — 15 dol.

Naujas žurnalo numeris pradėdamas Julius Rimdžius gerai paruoštą istorinės temos straipsniu "Vasario 16 ir okupantų gruodžio 16". Rašė, remiantis faktais ir jų analize, ryškiai nušviečia, į kokią tikrovę yra atremtas Vasario 16-tos aktas ir gruodžio 16-tos bolševikinis manifestas. Rodomas ir ano meto boševikų noras iš Lietuvos ir Gudijos kurti simbiozinę "Lietbielą". Ta proga liečiama ir šandien, tiesiog genocidinė komunistinė Gudijos ribose likusių lietuviškųjų sričių situacija. Visas žurnalo numeris yra iliustruotas anų, nuo Lietuvos atplėštųjų, sričių šandieninėmis nuotraukomis.

Duodamas puslapis Kotrynos Grigaitytės naujų eilėraščių. O Bronius Nemickas įžvalgiai pagnarėja temą "Nuo Helsinkio iki Madrido". Tai žmogaus teisių kėlimo problema iš Helsinkio akto išplaukiančiose konferencijose, ypač liečiant lietuviškąjį reikalą. Jį plačiai imant, autorius randa jame ir pliusų ir minusų, tačiau siejant vien su išeiviskąja veikla, Bronius Nemickas sako: "Po Helsinkio nesėkmės mūsų vienybės pašto, kai pasukome į kraštutinybes: vieni be pakankamo pagrindo puolė me kone neviltin dėl Helsinkio pralaimėjimo, kiti, gindami svetimąjį prestižą, ėmė be pagrindo mūsų nesėkmę vadinti laimėjimu. Helsinkio baigiminio akto reikšmės Lietuvos laisvinimo bylai skirtingas aiškinimas perskėlė į dvi stovyklas mūsų visuomenę, spaudą, organizacijas. Ėmėme stiegti Lietuvos vadavimą darbe darnos, ir jis pasunkėjo."

Belgrado susirinkimas dar daugiau palietė mūsų pastangas Lietuvos laisvei. Griebėmės nesutarti ir nesuderinti žygių, pagyromis rungdamiesi dėl nepelnytų laurų ir netikrų laimėjimų, svaidėme lietuvių visuomenės sudėtas lėšas svetimam prestižui.

Mūsų pavardės ir jų raida

(Atkelta iš 2 psl.).

ti' ir slava 'šlovė';

STEPKUS: Stepaitis, Stepulis, Stapulionis, Steponavičius, pgl. Steponas, gr. stephanos 'vainikas', vv. Stepkiskė;

TAMULIS: Tamulaitis, Tamulėnas, Tamulevičius, Tamulionis, pgl. Tamošius, lot. Thomas, hebr. te'ome, 'dvynys';

ZILA: Zilaitis, Zilėnas, Zilionis, Zilevičius, Zilinskas, Zylis, vv. Zilučiai, Ziliškiai, up. Zilė, pgl. Zilas, pražilės.

Skaitytojama, kad esama net apie 40.000 skirtingų lietuviškų pavardžių. Užtat ir sakoma, kas iki šiol mūsų vartotos srities atlikta, yra 'tik lašas jūroje'. Gal ir mes kada nors susilausime lietuviškų asmenvardžių žodyno?

Sąlytinai:

1. Z. Zinkevičius. LIETUVIŲ ANTROPONIMIKA. Vilniaus lietuvių asmenvardžių XVII a. pradžioje, Vilnius, 1977 m.;
2. LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA. Bostonas, JAV;
3. Bronius Savukynas, et al. VARDAI IR ŽODŽIAI Vilnius, 1971 m.

ginti ir savo ambicijoms patenkinti".

Labai detalai ir akylai parengta 1978 metų tarptautinės politikos analizė, apimanti ir lietuviškos išeivijos politinės veiklos barus. Jos autorius — Vytautas Vaitiekūnas. Kaip žinome, Helsinkio aktas mūsų pačių buvo labai įvairiai vertinamas. Tačiau greta tam tikrų rezervų V. Vaitiekūnas prastaria ir šitaip: "Helsinkio galutinis aktas tą Sovietų Sąjungos tabu žmogaus teises laikyti valstybės vidaus reikalu panaikino. Sovietų pavergtos tautos tai istorinis teisinis laimėjimas. Sovietų bandymas Belgrade tą laimėjimą užtuoti ne tik nepasisekė, bet, atvirkščiai, jį dar praktiškai parėmė".

Antanas Maceina tęsia pokalbį su jaunesniaisiais mūsų filosofais, kalbėdamas šį sykį apie filosofinės kalbos klystkelį.

Apžvalginėje žurnalo dalyje spausdinamas jau pomirtinis prof. dr. Vlado Juodeikos raštas apie tariamą humanistinę marksizmą. Minima Lietuvos generalinio konsulo New Yorke Aniceito Simučio 70 metų sukaktis. Zvegiama ir solistės Ginos Čapkauskienės nusiųtąjį dainos kelią (St. S.). Aptariamas Lietuvių kambarių Wayne State universitete, Detroito. Knų recenzijos: Prano Čepėno "Naujųjų laikų Lietuvos istorijos" pirmąjį tomą perzvegiama Paulius Jautis, o Aug. R. palankiai vertina Teresės Pautienės eilėraščių rinkinį "Lygnebūtų rytojaus".

• **WORLD LITERATURE TODAY**, Volume 53, Number 1, Winter 1979. A Literary Quarterly of The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask.

Žurnalas puošnias, didelio formato išėina 4 kartus metuose. Kiekvienas numeris apie 200 psl. Jo redakcinėje kolegijoje yra ir dr. Rimvydas Šilbajoris. Žurnalo metinė prenumerata — 13.50. Administracijos adresas: 1005 Asp. Ave., Norman, OK 73019. Redakcijos adresas: 630 Parington Oval, Room 110, Norman, OK 73019.

Korpusinė žurnalo dalis šį kartą skirta šandieninėms portugalų, brazilų ir afrikiečių literatūroms. Knų recenzijų puslapiuose iš lietuvių knų recenzuojamos: Algirdo Landsbergio "The Last Picnic" (E. J. Czerwinski), Juditos Vaičiūnaitės "Neužmirštųjų mėnės" (R. Šilbajoris) ir Tomo Venclovos "98 eilėraščių" (Deliya J. Valiukėnas). Taipgi Viktorija Skrupskelytė recenzuoja prancūzišką

Dvi Emilijos Platerytės. Kairėje — karžygios 1831 metų Lietuvos sukilimo prieš rusus dalyvė Emilijos Platerytės (1806-1831) portretas senojo gravuoro; dešinėje — solistė Nerija Linkevičiūtė, atliekanti istorinės Emilijos Platerytės vaidmenį to paties vardo Aloyzo Jurgučio muzikinėje dramoje. Veikalą stato "Dainavos" ansamblis; spektakliai Marijos aukšt. mokyklos auditorijoje, Chicagoje, šandien (šeštadienį) 8 val. vak. ir rytoj (sekmadienį) 3 val. popiet.

Jean Bellemine-Noël knyga "La poésie-philosophie de Milosz". Rusiškųjų knų skyriuje Rimvydas Šilbajoris aptaria Olgos Ivinaskajos atsiminimų knygą "V plenu vremen: Gody s Borisom Pasternakom (A. Captive of Time: My Years With Pasternak)". Vytautas Dukas recenzuoja Igo Kuzmichevo kritikos knygą "Pisatel' Arsenov "Ličnost' i knigi".

• **ARCHIVUM HISTORIAE PONTIFICIAE**, 16, 1978. Pontificia Universitas Gregoriana, Facultas Historiae Ecclesiae Romae.

Tai istorijos mokslui visame pasaulyje gerai žinomas leidinys. Jo kuoopščiai paruošti tomų pasiekia visų kraštų bibliotekas. Čia minimas 1978 metų 16-tas tomas mums įdomus dar ir tuo, kad jame yra apšėiai ir grynai lietuviškosios medžiagos. Pirmiausia minėtinas vokiečių kalba paskelbtas Pauliaus Rabikausko, D. S. J., straipsnis "Die Grfindungsbulle der Universität Vilnius (30. Oktober 1579). Vorgeschichte, Auslegung und Bedeutung". Raštas užima net 57 didelio formato leidinio puslapius. Švenčiant Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejų, tai labai reikšmingas šios mokslo institucijos atsiradimo fakto istorinis pristatymas pasauliniu plociu. Straipsnis išleistas ir atskiru atspaudu.

Tame pačiame Archivum Historiae Pontificiae numerioje yra ir

• **Juozas Kralikauskas, IKAITE VILNIAUS AKMENYS**. Premijotas romanas. Išleido Lietuvos knygų klubas 1979 m. Chicagoje. Viršelis dail. Ados Korsakaitės. Suktuvienės. Spausdino "Draugo" spaustuve, 4545 W. 62nd St., Chicago, IL 60629. Knyga 186 psl., kaina — 5 dol., gaunama "Drauge".

Juozas Kralikauskas čia iš naujo prabyla ir skaitytojo širdį istoriniu kūriniu, liečiančiu lietuvių tautos istorijos vieną tarpinį. Tai istorijos dalis pridengta šimtmečių miglomis. Šiame kūrinyje atskleidžiamas tikras ano meto gyvenimas, tautinės ir religinės kovos, prispaustas valstiečių luomas ir savaliaujanti bajorija.

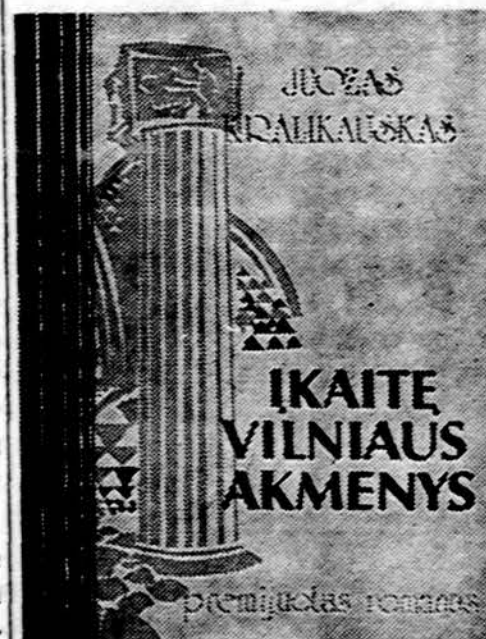
Rašytojas premijuotame romane atidengia ir šviesių tautos vaikų pastangas kelti Vilniaus universiteto mokslinį lygį ir žiebtį spaudos priemonėmis tautinę ugnį. Tame sunkiame lietuvių rašijos kelyje kūrėjas išryškina Konstantino Širvydo ir jo giminaičio Jono Jaknavičiaus dvasinius bruožus, spinduliuojančius naujomis pastangomis pabudinti savo tautą geresniam gyvenimui.

Ikaitė Vilniaus akmenys — kū-

rins, laimėjęs "Draugo" premiją, yra naujas įnašas į mūsų grožinę literatūrą, paskatas geriau pažinti tautos dvasines gėles, ryškiau vaizdu parodas lietuvių tautą istorinėje tikrovėje.

"Ikaitė Vilniaus akmenys" vaizdžiai parodo Vilniaus didįjį gaisrą, kuris yra turtum simbolinis tu visų ugningų kovų, tautinių troškimų, religinių susibūrimų ir šviesos ilgesio fone, kuriame išauga ano meto kalbėtojai, pamokslininkai ir lietuviško rašto kūrėjai. Romanas savo intriga ir sodriu žodžių patraukia skaitytojo dėmesį sekti šią tikrovę iki jo atomazgos — K. Širvydo pasiryžimo į savo tautą ateiti su lietuviška knyga.

• **KARYS**, 1979 m. vasario mėn., Nr. 2. Pasaulio lietuvių karių veteranų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Zigmąs Raulinaitis. Administruoja Leonas Bileris. Redakcijos ir administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Metinė prenumerata — 11 dol.

A. J. Audronis bando atsakyti į klausimą: kas paruošė ir įvykdė 1923 m. Klaipėdos krašto sukilimą? Algirdas Budreckis rašo apie kunigaikštį Daumantą. Idomūs neseniai mirusio pulk. Kazio Ališkausko atsiminimai iš nepriklausomybės kovų Zarasų krašte. Tiesiamas istorinė prasme gerai paruoštas straipsnis "Lietuvės Rusijos pilietinio karo sukuriu-se". Daug nuotraukomis iliustruotų puslapių skirta šaulių veiklos kronikai.

• **MOTERIS**, 1978 m. Nr. 6. Lietuvių moterų žurnalas. Redaguoja Nora Kulpavičienė. Leidžia Kanados Lietuvių katalikų moterų draugija. Administracijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada. Metinė prenumerata — 10 dol.

Praktiskai samprotaujantis poetas

(Atkelta iš 3 psl.)

ra nieko, / ko negalėtų laikas sulyginti". "Svarbiausia neat-sisakyti svajonių" ir pan. — yra žinomos kiekvienam gatvėje sutiktam individui. O šitokia jį išraiška pasiekama be gilesnio susimąstymo, be vaizduotės, be jokio emocingo užsi-angažavimo. Paprasčiausiai — šovė išganingas štampos į galvą, griebti plunksną, brūkštelinti popieriaus, sakinį sulauzydamas nevienodo ilgio eilutėmis, įterpi kokį nors dalesnį lyryzmą ir, va, išėina eilėraštis.

Be abejo, paviršutiniški samprotavimai nėra Vlado Šlaito nuolatinė linija. Jo lyriškose išpažintyse kada-nekada prabyla gyvenimo jėkandinto, bet pakankamai stoviško, blaivaus savo mirtingąjį menkumą žinančio žmogaus balsas. Kaip tik su šiuo balsu, pasitelkęs įgūdį formai, jis pasiekia ir daktų bei situacijų esmę ir skaitytojų širdis. Tada gimsta reljefiški, išmintingi palyginimai:

Savo jaunystėje buvau imperija,
savo viduramžyje buvau respublika,
o dabar, savo senatvėje,
esu mažesnis už Monako valstybę,
tačiau svajonėse esu didesnis už visas imperijas,
įskaitant ir Monako valstybę.

Apie žemaitę moterį rašo Aleksandras Pakalniškis. Zenta Tėnisonaitė supažindinta su Pietų Afrikos poezija. A. Tyruolis stabtelėja prie jaunimo rašytojos J. Narūnės. P. Gaučys atskleidžia rusų moterų būklę. Labai įvairūs ir idomūs žurnalo apžvalginiai puslapiai. Leidinys gausiai iliustruotas.

• **MOSŲ ŽINIOS**, 1979 m. kovo mėn. 25 d., Nr. 4. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, S. J. Administruoja Petras Kleinas, S. J. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Atskiras egzempliorius — 25 centai, siunčiant paštu — bent 5 dol. metams.

Studija apie Naujosios Anglijos lietuvių parapijas

Išėjo iš spaudos kolektyvinis veikalas, pavadintas "The Other Catholics". Šio rinkinio tikslas yra išryškinti kitų katalikų tautų Amerikos katalikų gyvenimui. Tuo būdu norima atsverti Amerikos katalikų gyvenimo suplakimą su airių tauta. Leidinys yra studijos apie čekus, lenkus, italus, vengrus, rytų apeigų katalikus, slovėnus, slovėkus ir syrus. Jų tarpe yra ir labai moterdingai parašyta kun. Vaitiekūno studija apie šešias lietuviškas parapijas Hartfordo vyskupijoje. Šios parapijos įsikurtos, vadovaujant šiai vyskupijai dviem vyskupams: M. Tierney ir J. Nilan. Autorius nesivarždamas apibūdina šių vyskupų laikyseną tautinių parapijų atžvilgiu, kur ji buvo gera ir kur negera. Studija yra parašyta, naudojant archyvinę medžiagą, surinktą kurijoje ir buvusių kunigų bei parapijiečių išaugotuose archyvuose. Valavičius plačiai susijauja ir prie pačių lietuvių visuomeninių ir idejinių srovių. Autorius yra labai kantrus archyvinės medžiagos tyrinėtojas. Studija ypač daug kalba apie kun. Zeborį. Šalia to čia minimi: P. Šauris, V. Dillonis, V. Paukštys, A. Baran, Šakus, M. Pankauskas, V. Bukaveckas ir kiti.

Knyga "The Other Catholics" yra tik vienas tomas serijos, kuri nori metodiškai išnagrinėti Amerikos katalikų tradiciją. Knygos leidėjas yra Arno Press, A New York Times Company, išleista 1978 m.

Išvežtųjų į Sibirą sąrašas

Daugelis lietuvių pensininkų dirba kurį nors naudingą darbą. Vieni rašo pulkų istorijas, kiti mini gimnazijų suak-tis, treči rašo atsiminimus ir t.t.

Vienas tų kruopščiausių darbininkų yra Leonardas Kerulis Chicagoje. Jis kartotekuoja kiekvieną kalintą, nužudytą ar išvežtą į Sibirą lietuvių.

Iš tos surašytos kartotekos paskutiniu metu jisai sudarė 1940 — 1941 m. išvežtųjų į Sibirą sąrašą. Tokiam sąrašui sudaryti reikėjo aštuonerių metų, dažnai dirbant net daugelį valandų paroje. Žinios sušiosios iš 54 vekalų, archyvų duomenų, periodikos, asmeninių kontaktų ir t.t. Rankraštis sudaro daugiau kaip 500 puslapių. Išvežtieji surašyti alfabetine eile, pavieniui arba šeimomis, jei buvo išvežti visa šeima. Sunumeruota 19,140 pavardžių.

Tai milžiniškas darbas. Idomus ne vien pelikuonininkams, žinoti apie jų giminačių liūdą, likimą, bet svarbus ir kaip istorinis dokumentas. Reikia būsimai jį atspausdinti, kad liktų neišaiš. Reikia jį palikti tautos kančioms ir baisios skriaudos pavaizdavimui. Būtų labai daug pasitemta, jei atsirastų asmuo, kuris imtųsi visa tai išleisti atskira knyga. Jei neatsiras vieno asmens, gal atsirasi kuri nors šeima, norinti vietoje paminklo Sibire nukankintų giminačių pastatyti už varitviresnį paminklą šiuo leidyne. Gal kuri patriotinė organizacija ryšis savo tautos kankinčius įamžinti šiuo leidiniu, kuriame neišgalvotais tvirtinimais, bet išskaičiuotomis pavardėmis patiksliškai iliustruotas į Sibirą tremtė faktas.

Kas šio rankraščio leidimui susidomėtų, prašoma rašyti: Pasaulio lietuvių archyvas, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636.

Laima Rastenytė, kurios dainų ir arčių reititais Jaunimo centro didžiulioje salėje, Chicagoje, įvyks rytoj (sekmadienį) 3:30 v. p. p. Koncerto programoje kompozitorių J. Gruodžio, D. Lapinsko, K. Brundzilaite, R. Schumanno, H. Puccini, G. Donizetti, G. Rossini ir C. Saint-Saens kūryba.